

n van 75 jaar. Hoogewerf, gaan met de n vriend van kort. In Me dat, met de iden gelegen- ft gesproken, e zooals we kens, als een en — en het is dat in een at we thans nten in ons

s de 9e jaarg, een verband g van nieuwe g of zielloos, istige makelij, houd en wel- niet tot de en — ze pre- maar zijn in- erair" aange- waardevolle werff is een edele metaal indig om. Hij e maken valt, iet door aller- minder. Het is werkelijk altijd, dat hij van een ver-

ff schreef de i uitnemende dijn) van com- behooren tot tuur in dezen de stichte- mer gedragen ing van den gebeuren, dal stralen... De leen, ze zijn and den loop hij altijd uit-

rg, p. 235) in ig, in dweep- laat het alles g Gods of tol aom zijn z'n ectuur, waar-

ooraal met de oexken" met zelfde artikel g onvermoeid llen en oude ". En het ar- goed, dat we sympathieken ermelden be- die we hem lezers-publiek n serie rijke, e waard zijn, rden."

hillende pas- pen schrijver grond telkens zijn ze de ver- teekenis van

waam vertel- torie is met maar ook een rrvaren in de als Rijksgede- en daad dal szoodmig zij re.

C. T.

als tijdbok.

st toereikend, reeks van de orden betref- ren schrijver t. door mevr.

g voortvloeit van den in- man bij den t: „Is nu dit aanbevelens- en objectief

Ter oriëntering diene, dat „Erfgenamen" is geschreven door den auteur van het gerucht- makende boek van enkele jaren geleden „Carrière". Maar het is breder van bouw: een familie- geschiedenis, de roman van een „generatie", waarin tal van personen uit de geslachten Hege- dus en Czendrik hun rol spelen, met evenzoo vele anderen, die rondom hen zijn gegroepeerd. En ook reikt de bedoeling verder. Het gaat om den mensch van dezen tijd te doen zien als het pro- duct van de verwikkelde verhoudingen (dat was ook in „Carrière" het geval), maar óók als den „erfgenaam" van zijn geslacht. De hoofdfiguur komt van een gezondheidskuur in Zwitserland naar Hongarije terug tijdens de verwarring, die vlak na den oorlog heerscht, politiek en sociaal, maar vooral ook moreel. En dan doet de Schrijver, in zeer suggestieve teekening, hem zien als den vertegenwoordiger van het geslacht, dat ten onder- gang is gedoemd, omdat het geen hoop en geen toekomst meer heeft (daarom koos hij als motto den tekst uit Job 19, „Hij heeft mijnen weg toe- gemuurd, dat ik niet doorgaan kan en over mijne paden heeft Hij duisternis gesteld"), maar ook als slachtoffer van de geestelijke en morele ver- wording van een familieleven. Hij en zijn broers kunnen zich uit de débacle niet redden, omdat ze tegen het leven niet opkunnin.

Inderaad geeft het boek, in een veelvuldig décor van dikwijls prachtig geteekende figuren en verrassende opnamen, een beeld van de mo- derne levens- en tijdverhoudingen. En het laat een zeer sterken indruk na van de diepe trechter- galen in het door oorlogsgeweld omwoelde mo- derne levensterrein. Dat het een scherp tijdbok is, kan dan ook den vrager gereedelijk worden toegegeven.

Over de objectiviteit zou nog wel een en ander te zeggen zijn, want als men na volbrachte lectuur voor zichzelf de slotsom tracht op te maken, ge- voelt men het m.i. als quaestieus of hier nu wer- kelijk het toegemuurd-zijn van de wegen de oor- zaak is van den geteekenden ondergang en of niet allereerst en allermeeft in de menschen zelf, zwakkelingen als ze zijn, de verklaring ligt. Maar dit punt is nu niet aan de orde en ik laat het daarom terzijde.

Waar het nu om gaat is de gestelde vraag, die ik dan vereenvoudig tot: is dit boek niet als een tijdbok te waardeeren?

Ik zou dan met betrekking tot de aldus gefor- muleerde vraag willen verwijzen naar wat ik steeds in de boekbesprekingen van ons blad be- pleit, dat waardeeren iets heel anders is dan waarde-erkennen. Tusschen de begrippen waarde en waardeering, ze mogen dan in hun be-woor- ding slantverwant zijn, is m.i. een groot onder- scheid. En de briefschrijver, die de bewuste vraag stelt, ziet dat onderscheid over het hoofd. De be- teekenis van een tijdbok is en kan alleen zijn een quaestie van waarde, en zeker niet een zaak van waardeering. Want de laatste, de waardeering, wordt bepaald door subjectieve factoren, gelijk ik een en ander maal in ons blad heb aangeleond, terwijl waarde een objectief element is, dat be- staat en vaststaat geheel buiten de persoonlijke appreciatie van den lezer om. Het zou dus moge- lijk zijn, dat „Erfgenamen" als tijdbok een boek van waarde is, en dan dient die waarde te worden erkend, óók door den Christen, maar van waar- deeren op dien grond kan nooit sprake wezen, omdat waardeering op geheel andere en voor den Christen specifieke gronden van belijden rust.

Dus is de vraag, die in het geding is, foutief ge- formuleerd en zóó niet te beantwoorden. Maar wel is een antwoord mogelijk, als we de twee dingen, die hier gecontamineerd zijn, tot hun juiste ver- houding terugbrengen, als we namelijk twee vragen er van maken: heeft „Erfgenamen" als tijdbok waarde?, en: is „Erfgenamen" als boek te waardeeren?

Wat betreft het eerste punt moet ik dan op- merken, dat zulks op het oogenblik niet met zekerheid te zeggen valt. Over een boek-van-den- tijd kan in dien tijd niet anders dan een waar- schijnlijkheidsprognose worden opgemaakt, wat aangaat de waarde. Zoomin als men de hoogte van een toren ten opzichte van zijn omgeving kan bepalen als men er onder staat, zoomin kan men de waarde vaststellen van een tijdbok als men zelf leeft in dien tijd. Of het werkelijk zijn tijd spiegelt en of het daarin objectief is, kan slechts met stelligheid worden geconstateerd, als men dien tijd kan overzien, dus als hij in 't ver- leden ligt. Maar voorzover het dan mogelijk is over „Erfgenamen" als tijdbok een oordeel uit te spreken komt het mij voor, dat er inderdaad verschillende factoren aanwezig zijn, die waarde meebrengen. En de voornaamste daarvan is, dat Körmendi door en onder de invloeden van zijn tijd en zijn omgeving tot het schrijven van zijn boeken gekomen is. Wat hij zelf beleefd had en momenteel doormaakte was zijn uitgangspunt en daarin ligt in ieder geval voor een tijdbok een waarde-element.

Wat aangaat het tweede punt: is „Erfgenamen" als boek te waardeeren? is wel een gefundeerd oordeel uit te spreken. Want de normen, die daar- toe voor ons gelden, zijn boven-tijdelijk en abso- luut, wijl gelegen in het onveranderlijk christelijk

beginsel. Met die normen dan is het volstrekt in strijd. De mentaliteit van het boek is die van de verlorenheid der ontredde wereld en de fata- listische noodzakelijkheid van daaruit voort- vloeienden individueelen ondergang. En daarin staat het lijnrecht tegenover de christelijke levens- beschouwing, die voortvloeit uit dat wat er volgt op de aangehaalde woorden uit Job 19. Juist op dat volgende komt het in 'tverband van dat hoofdstuk aan.

C. T.

Vorming der persoonlijkheid.

V.

Onder de persoonlijkheid verstaan wij dus de eenheid van levensorganisatie in den indivi- dueelen mensch, waarin de persoon van dien mensch tot uitdrukking komt.

Iemand, wiens persoonlijkheid ongevormd is, openbaart zich niet in den vorm van, met het voorkomen van een persoon.

In de kern van elke persoonlijkheid is dus de persoon, het „ik", het organiserend en heer- schend principe.

Uitgaande van deze gedachte begrijpen wij van- zelf, dat wij moeten spreken van de onge- vormde persoonlijkheid daar, waar een of andere eigenschap of kwaliteit van de psychosomatische structuur van den mensch als overheerschend principe naar voren treedt.

Er zijn menschen, die dermate door hun zenu- wen worden beheerscht, dat zij zich niet aan ons kunnen openbaren als een persoonlijkheid; dat wil dus zeggen, het subject der redelijke men- schelijke natuur, het eigenlijke „ik", de eigen- lijke persoon, wordt in die menschen zoozeer overheerscht door een situatie in de lichamelijke of in de somatisch-psychische structuur, dat zij zich niet in den vorm van een persoon aan ons kunnen openbaren. Wij zouden het zoo kunnen uitdrukken: zulke menschen beheerschen niet hun zenuwen, maar zij worden door hun zenuwen overheerscht.

Evenzoo zijn er menschen, bij wie de driften in de structuur van hun individualiteit meer den indruk maken van een wezen dat voortdurend bezig is zekere driften uit te leven, van een individu, dat permanent onder den invloed staat van bepaalde „Triebe", dan van een persoon, die, heerschend temidden van de verschillende soma- tisch-psychische samenhangen, leeft.

In zulke gevallen spreekt men dan ook van een ongevormde persoonlijkheid.

Persoonlijkheidsvorming streeft er dus naar den naar Gods beeld geschapen mensch er toe te brengen, dat hij als persoon naar voren treedt.

De vorming der persoonlijkheid bedoelt altijd weer dien mensch zich te doen openbaren als een eenheid van profetische wijsheid, priesterlijke toewijding en konink- lijke heerschappij.

Daarom is voor persoonlijkheidsvorming aller- eerst noodig zelfkennis. De mensch moet zichzelf kennen zooals hij is, met zijn neigingen, zijn aanleg, zijn onevenwichtigheden, de onregel- matigheden in zijn structuur en de gaven die God hem heeft geschonken. Met wijsheid moet hij het terrein van zijn eigen leven kunnen overzien. Hij dient georiënteerd te zijn in den mikrokosmos van zijn eigen bestaan. Hij behoort profet te zijn in de eerste plaats tegenover zichzelf.

De psychanalytische school van tegenwoordig heeft het voortdurend over zelfanalyse. Deze psychanalytische zelfanalyse is veelszins een caricatuur van de rechte zelfkennis. Immers, zij graaft al te zeer in eenzelfde richting en geeft al te veel den indruk, dat een ziekelijke situatie in de eerste plaats als verklaringsgrond van de eigenaardigheid der structuur moet worden aan- vaard.

Juister is het dan ook te zeggen, dat wij moeten streven naar zelfkennis en dat wij met pro- fetische wijsheid datgene, wat wij als zelfkennis hebben verkregen dienen te verwerken. Zelfkennis zonder wijsheid maakt den mensch patiënt. Hij wordt bang voor zichzelf, of hoogmoedig op zich- zelf. Hij is de arme, die gebukt gaat onder aller- lei breuke in zijn levensstructuur, of de schat- rijke, die zich in zelfgenoegzaamheid verblijft over het feit, dat hij het zoo bijzonder met zich- zelf heeft getroffen.

Maar zal deze wijsheid mogelijk zijn, dan moet er bij den mensch komen het licht van den Hei- ligen Geest. Immers, wijsheid, die niet ontleend is aan de opperste Wijsheid wordt spoedig eigen- wijsheid. Wijsheid, die niet in de eerste plaats Gods Geest laat spreken is al te zeer geneigd, om den mensch, en dan in dat geval meestal het eigen „ik", te stellen tot maat aller dingen.

Maar juist ook wanneer wij dit voorop stellen, kunnen wij als eersten eisch van christelijke per- soonlijkheidsvorming blijven poneeren, dat de

mensch zichzelf moet zien, zichzelf moet verstaan en met wijsheid den samenhang van zijn eigen gaven en aanleg, van zijn eigen neigingen en drif- ten moet beoordeelen zóó, dat hij weet wie hij is. Voor de zedelijke beoordeeling van de eigen levenssituatie is daarbij noodig, dat hij objec- tieve normen aanvaardt.

* * *

In de tweede plaats eischt persoonlijkheidsvor- ming herstel van het priesterschap. Dat dit in principe alleen mogelijk is daar, waar een her- stel is van de betrekking tot God en een ver- nieuwing naar het evenbeeld desgenen, die ons geschapen heeft (Col. 3:10), behoeft hier niet nog weer eens opzettelijk te worden betoogd. Het mysterie van elk herstel in ons door de zonde gebroken leven, ligt altijd in het genadewerk Gods en in de vernieuwde gemeenschap met den Schepper.

Zoodra echter het priesterschap van den per- soon, die mensch is, voor zijn bewustzijn weer werkelijkheid wordt, ziet hij zich ook als sociaal wezen.

In feite bestaat er geen echt conflict tusschen individu en gemeenschap. De waarlijk zichzelf kennende persoonlijkheid ziet zichzelf ook als priester met de behoefte van de wijding, met de behoefte om zich te geven.

En deze toewijding is alleen mogelijk in den socialen samenhang, zij kan alleen tot haar recht komen door het contact met medemenschen.

Evenwel kan deze toewijding eerst daar aan haar doel beantwoorden, waar omlrent de wij- dingsmogelijkheden binnen den kring van het eigen leven licht ontvangen is.

Hier toch komen wij in aanraking met het groote vraagstuk van de verhouding tusschen de handhaving van onszelf en onze toewijding aan het andere; een vraagstuk waaraan wij een af- zonderlijk artikel hopen te wijden. Vast staat wel, dat nooit het ideaal kan zijn, dat wij streven naar zelfvernietiging. Toch is het anderzijds een roe- ping voor ieder mensch om zijn vleesch te kruis- igen. Eenerzijds moet hij zich geven met de speciale gaven en krachten, die hij gekregen heeft en anderzijds moet hij, juist terwille van de taak, die God hem in het leven geeft en terwille van de opdrachten, die God hem verschaft, dikwijls sterven aan zichzelf en met voorbijgang van wat zijn leven schijnt aangenaam te zijn, het kruis op zich nemen en doen, datgene waartoe hij ge- roepen wordt. In deze tegenstelling ligt voor menige persoonlijkheid en voor den uitgroei daar- van dikwijls een zeer gevaarlijk terrein.

* * *

Ten slotte is het ook noodig, dat de mensch als koning leert heerschen.

Zeker, ook hier is dit slechts ten volle moge- lijk daar, waar de Koning der koningen ons leven draagt en leidt.

Maar daarmee blijft de eisch, dat wij onszelf beheerschen zullen. Juist hij, die gelooft dat het God is die in ons werkt het willen en het volbrengen naar zijn welbehagen, gelooft ook, dat degene die zichzelf overwint, sterker is dan die een stad inneemt.

De koninklijke zelfbeheersching is een der eerste christelijke deugden.

En de mensch, die zichzelf met wijsheid door- ziet, die zichzelf kent, die weet wie hij is, die daarbij den drang der zelfovergave kent is juist zoo in staat elken dag zichzelf meer te leeren beheerschen.

* * *

Zoo kunnen wij zeggen dat voor de ware per- soonlijkheidsvorming van een ieder mensch noodig is: zelfkennis, zelfovergave en zelfbeheersching.

Samenvattend kunnen wij het dus zoo zien: onze persoon, ons „ik", heeft van Gods wege de opdracht om, door Zijn Geest omgezet, te heer- schen in den mikrokosmos van zijn eigen bestaan.

Deze heerschappij is een heerschappij der ken- nis. Wij dienen in onzen eigen mikrokosmos al meer thuis te raken. Deze kennis is echter eerst daar goed, waar zij een kennis des geloofs is.

Ons „ik" dient zich met alle gaven en krachten te richten op het andere. Wij moeten dus als levende menschen, gedragen door de liefde, ons wijden aan datgene, wat om onze toewijding roept. Dit kan alleen door de liefde. Deze liefde is alleen daar goed, waar zij gedragen wordt door de liefde van God en de liefde tot God.

Ons „ik" moet heerschen in de kleine wereld van ons eigen bestaan. Het moet regeren over alle gave en allen aanleg, die er in ons is. Alleen wie zóó zichzelf beheerscht kan in dit leven machtsdrager zijn. Deze machtsuitoefening is al- leen daar goed, waar zij gedragen wordt door de hope der verlossing en door de hope van de overwinning van de macht van den Almachtige.

Zoo wordt de verhouding deze, dat wij bij de drie levenssferen van profetisch, priester- lijk en koninklijk ambt telkens drieërlei uitdrukking krijgen van elk van de drie deugden waartoe God ons roept. Deze drieërlei uitdrukking is in wezen uitdrukking van drieërlei aspect aan eenzelfde deugd.